

educació artística
i ecologies **queer**

Un projecte d'espai performatiu
amb la col·laboració del Centre d'Art
La Panera. Lleida

espai performatiu

<http://www.espaiperformatiu.udl.cat>

<https://www.lapanera.cat>

Probablement, mai no sabrem per què es produeix un color concret a l'arc de Sant Martí del gènere i la sexualitat humana. Tanmateix, és evident que la nostra espècie, igual que altres, té arcs de Sant Martí naturals d'expressió de gènere i sexualitat que emanen de la nostra reserva genètica, de la nostra humanitat compartida. A cadascun de nosaltres se'ns diu que som una cosa impossible, que se suposa que no existim, que la ciència, la religió i el costum neguen la nostra realitat.

En teoria, representem un problema. I, malgrat això, existim.

Joan Roughgarden (2005, p. 395)

Allò queer, si bé no descarta les polaritats, només les considera una part d'un sistema de relacions molt més intricat, per la qual cosa suggereix també l'existència d'una condició enganxosa, orgànica a totes les entitats i, per tant, ecològica.

Brigitte Baptiste (2022)

Com participa l'art en la recomposició col·lectiva de la societat per generar relacions més sostenibles amb l'alteritat sexualitzada, racialitzada i natural?

Christian Alonso (2019)

Estudiar l'art fet per artistes (...) ens permet reflexionar sobre la base d'un procés de treball on es qüestionen els rols tradicionals i els prejudicis de gènere, potenciant el respecte cap a la diversitat, fomentant subjectivitats lliures d'estereotips, atenent situacions tan actuals com els processos de trànsit en persones trans, o bé situacions ja conegudes, tan reprovables com el bullying homofòbic cap a l'alumnat més indefens.

Ricard Huerta (2021)

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ

PREGUNTES QUE ORIENTEN AQUEST PROJECTE

OBJECTIUS

EXPOSICIONS Centre d'Art LA PANERA 2023-2024

EXPOSICIÓ "ECOLOGIES QUEER"

GLOSSARI

BIBLIOGRAFIA

INTRODUCCIÓ

Aquest curs 2023-2024 espai performatiu engega un nou projecte al voltant de les pedagogies queer i l'educació artística, un projecte que compta amb la col·laboració del Centre d'Art La Panera de Lleida i que va adreçat a l'alumnat de les assignatures d'Arts Visuals i de Didàctica de l'Educació Artística dels Graus de Primària, Dobles Graus i Educació Social de la FEPTS. També als tallers per infants de l'EAM (Escola d'Art Municipal Leandre Cristòfol de Lleida).

L'ecologia queer serà el concepte que pivotarà el projecte, prenent com a punt d'ancoratge l'exposició "Ecologia queer" que el Centre d'Art La Panera ens oferirà a partir del 28 d'octubre. Tal com ho explica Christian Alonso, l'ecologia¹ queer és un camp d'estudi que parteix de l'assumpció que hi ha una relació institucional, científica i política entre el sexe i la naturalesa, i sosté que aquestes relacions determinen les nostres experiències, percepcions i constitucions del món. L'ecologia queer aspira a desenvolupar una política sexual que sigui sensible a l'exuberància biològica del món material, i es proposa implementar una política mediambiental basada en noves maneres d'atendre, comprendre i relacionar-se amb allò sexualment, racialment i naturalment diferent.

La teoria queer entén el gènere i la orientació sexual com a formes socials variables i obertes. Les polítiques queer han intentat fer visibles les subjectivitats que des dels marges evidencien el caràcter contingent i construït de les posicions considerades «normals», preguntant-se per la seva legitimitat i per les relacions de poder que les acompanyen. Una part important del nucli de la teoria queer està basada en les idees de Teresa de Lauretis y Judith Butler.

Pel que fa a les pedagogies queer, segons Assumpció Pié Balaguer (2009) es tracta d'impregnar la pedagogia d'una cultura queer; i, a tal fi, no es proposa només un simple traspàs sinó una immersió profunda en la dinàmica activista i el tarannà queer. Deborah Britzman (2016) es pregunta per pedagogies d'inclusió que arribin a estranyar els límits del que es pensa al voltant de la diferència sexual a l'educació, per a aquesta tasca, les arts visuals són espais on poder explorar i desafiar aquests límits. Per això, partir de projectes artístics que tracten aquestes temàtiques i de bones exposicions és bàsic.

En el projecte "Educación artística i ecologies queer" hi participen les professores i investigadores de la FEPTS: Dànae Quiroz, Laura Salvatierra, Sara López i Logan Escobosa (becari). Coordinen: Carme Molet (espai performatiu) i Christian Alonso (director de La Panera).

Es preveu que es desenvolupi de manera paral·lela una investigació que doni compte del coneixement que es generi.

¹ L'ecologia és la ciència que estudia la relació dels éssers vius amb el medi que habiten. Sol confondre's amb el que s'anomena moviment ecologista que és més una filosofia de vida que una ciència.

PREGUNTES QUE ORIENTEN AQUEST PROJECTE

Com participa l'art en la recomposició col·lectiva de la societat per generar relacions més sostenibles amb l'alteritat sexualitzada, racialitzada i natural?

Christian Alonso (2019)

- Què signifiquen els termes queer, feminismes, gèneres, ecologies i ecologies queer?
- Quina importància té la diversitat, quins tipus de diversitats existeixen i on es poden veure?
- Què pot aportar la teoria queer a l'ecologia i la millora social?
- Què són les pedagogies queer?
- Què pot aportar la teoria queer a les pedagogies? Quins fonaments teòrics recull?
- Quina responsabilitat ha d'assumir el professorat respecte a temàtiques i problemàtiques de gènere i diversitat sexual?
- Quina mena de pedagogies i recursos pedagògics es poden dissenyar per poder obrir espais a les diferències?
- Què es pot aprendre d'una exposició artística que tracta de les ecologies queer?
- Què poden aprendre les futures mestres, i els infants?
- Quines activitats artístiques es poden pensar per tal de desenvolupar aquests conceptes en una classe d'arts visuals?
- Quines activitats didàctiques, relatives a les arts visuals i les ecologies queer, es poden dissenyar per tal de ser aplicades a les escoles d'infantil i primària?
- Quines intervencions a l'aula es podrien dur a terme per afrontar problemàtiques de discriminació i exclusió per motius de diversitat sexual i de gènere a l'aula.

OBJECTIUS

- Reflexionar entorn les ecologies queer i l'educació artística
- Explorar referents artístics sobre gènere, diversitats sexuals i feminismes
- Connectar les experiències personals i relacionals amb els continguts treballats
- Visionar i analitzar diferents manifestacions visuals que tracten aquests temes. Fer-ne interpretacions des d'una perspectiva crítica i feminista.
- Portar a terme un projecte col·laboratiu amb el centre d'Art la Panera a partir de l'exposició "Ecologies queer"
- Realitzar produccions artístiques entorn a aquestes temàtiques.
- Dissenyar materials i recursos educatius referits a les arts visuals i les ecologies queer
- Com a futures mestres, assumir responsabilitat respecte a temàtiques i problemàtiques de gènere i diversitat sexual?

EXPOSICIONS Centre d'Art LA PANERA 2023-2024

PROGRAMACIÓ DEL CENTRE D'ART LA PANERA DE LLEIDA 2023-2024

<p>28 octubre 2023 - 28 gener 2024</p>	<p>“Ecologies queer”</p> <p>A cura de Christian Alonso</p> <p>Espai 0</p>	<p>Aquesta exposició col·lectiva ofereix un recorregut transhistòric sobre les maneres com l'art reflecteix, construeix i subverteix la relació entre la naturalesa i la sexualitat. Alhora aspira a construir una sensibilitat ecològica que tingui en compte la diversitat elemental de la vida.</p> <p>Qüestionant la mercantilització de la naturalesa com a recurs i com a espectacle, i evitant caure en les trampes del fetixisme dels estils de vida lgtbq+ consumistes, els projectes es reapropien dels discursos d'antinaturalitat amb què s'oprimeixen els subjectes que s'allunyen de la norma, i construeix imaginaris naturculturals que ens permeten transformar les maneres de ser, sentir, pensar i actuar per viure conseqüentment en un planeta ferit.</p>
<p>Començaments març – finals maig 2024</p>	<p>“Pol Merchan”</p> <p>A cura de Marta Sesé</p> <p>Espai 1</p>	<p>La pràctica artística de Pol Merchan abasta el medi audiovisual, la fotografia i el text, i aborda connexions transgeneracionals i l'arxiu de la història oral. Mantenint una estreta vinculació amb estudis i pràctiques queer i feministes, les seves obres audiovisuals exploren el medi analògic Super 8 i 16 mm, experimentant amb poètiques i estètiques trans. La seva obra audiovisual examina semàntiques visuals i processos cinematogràfics, dissecant mètodes cinematogràfics tradicionals. Les pel·lícules de Merchan s'han exhibit internacionalment en institucions artístiques i en nombrosos festivals de cinema.</p>
<p>Juny-octubre 2024</p>	<p>“Nous feminismes”</p> <p>A cura de Blanca Arias</p>	<p>Blanca Arias és artista i investigadora, graduada en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona i màster en Estudis Comparatius de Literatura, Art i Pensament per la Universitat Pompeu Fabra. Investiga i treballa sobre la feminitat i la vulnerabilitat com a resistència, la relació entre mite i intimitat, i les epistemologies contraculturals en relació amb la bruixeria. També ha col·laborat amb diverses institucions culturals de Barcelona al comissariat i consultoria del projecte Museus LGTBI. Actualment és investigadora predoctoral a la Universitat de Barcelona amb una tesi sobre subjectivitat lesbiana i imatges mitològiques, i col·labora amb la Fundació Miró.</p>

EXPOSICIÓ “ECOLOGIES QUEER”

Aquesta exposició, comisariada per Christian Alonso, s'estructura entorn a alguns aspectes:

La sexualització de la naturalesa, la naturalització del sexe. La componen obres que analitzen els discursos que han sexualitzat històricament la naturalesa per mitjà de l'articulació dels conceptes d'animal, humà, naturalesa i cultura.

L'espai en disputa: transgredint els entorns naturals. Inclou projectes que testifiquen la manera com els espais naturals han estat concebuts per reforçar l'heteronormativitat mitjançant l'articulació dels discursos de la salut i la degeneració, i subverteixen aquest control, regulació i disciplinació mitjançant pràctiques subversives.

Desitjos de codi obert: imaginaris i resistències ecosexuals. Documenta l'apropiació dels discursos dominants de la natura per subjectes històricament identificats com a 'anti-naturals' (lgbtq+) per posar en valor la diversitat sexual, per obrir el pensament ecològic a opcions sexualment diverses, per desafiar l'heteronormativitat de l'ètica i la política mediambiental, i per oferir noves maneres de teoritzar les relacions entre la vida humana i no humana.

Artistes i projectes participants:

ARTISTES	PROJECTES	IMATGES I NARRATIVES	ACTIVITATS
<p>Carles Garcia O'Dowd i Tonina Matamalas</p>	<p>Projecte ÚTER</p> 	<p>D'entre les intenses mobilitzacions viscudes a l'estat espanyol en els darrers anys, el «debat» sobre l'avortament se'ns va fer necessari i alliberador. Entenim que abordar el tema des de la narració gràfica, deixant de banda el llenguatge escrit, podia convertir el treball en una eina de comunicació útil. Això ens interessava molt perquè ens permetia treballar un tema històric i universal que segueix essent un tabú arreu del món.</p> <p>https://projecteuter.wordpress.com</p> <p>http://www.edicions.ub.edu/ficha.aspx?cod=11498</p>	<p>Elsa Casanova. ART I NATURA CREACIO 2023 PORFIDIA I ARREGLOS (sobre la caça) https://elsacasanova.com</p> <p>Neus Solà i Marta Garcia Cardellach Roseta (sobre les trementinaires)</p> <p>Taller EcoQueerPlanet. Ser animal és anti capital!, que impartirà L'Erreria, https://erreriahouseofbent.wordpress.com/ecoqueerplanet/</p>
<p>ORGIA</p> <p>Beatriz Higón, Carmen Muriana y Tatiana Sentamans</p>	<p>FOLLARSE LA CIUDAD</p> 	<p>Per via de l'imaginari de la geganta-monstrua, es tracten de permutar els valors simbòlics d'un cert tipus d'arquitectura (fà-lica), a més a més resignificar certs espais (altres) com a fonts, etc. Així, es redefineix la ciutat com un parc de jocs sexual per a "la invasora", on s'inverteixen dicotomies com actiu-passiu, públic-privat, masculí-femení, i on el desig i la pulsio són motors per al caos i el desequilibri, els quals posen en solfa el característic joc d'aparences urbanita.</p> <p>http://www.orgiaprojects.org/follarse-la-ciudad/</p>	

<p>Karim Boumjimar</p>		<p>Aquests dibuixos formen part del meu treball a llarg termini sobre les persones LGBTQ+ del meu entorn. Explorar-ho en paper s'ha convertit en un diari visual lúdic que continuo fent. És possible que la cerca no doni respostes. Els cossos dels meus dibuixos de vegades estan preocupats pel que se suposa que han de ser. En els dibuixos, cada impuls persegueix la seva extinció. Cossos que es mouen fins a la seva destrucció. Cossos que desitgen posseir, dominar i analitzar el poder de la supremacia. Aquests cossos contenen sorpreses desconegudes i s'exposen com a col·lecció d'arxiu de records.</p> <p>https://www.karimboumjimar.com/</p>	
<p>Bàrbara Sánchez Barroso</p> <p>(Artistique: <i>Hybridations Ostéologiques</i> per veure les esculture quimèriques que inclourem...)</p>		<p>Prenem com a referència The animal that therefore I am de Derrida per preguntar-vos com obrir un diàleg real a partir de maneres de ser-amb, alteritat i agència, la instal·lació forma part d'un procés de reflexió sobre els temes d'una investigació sobre la convivència, els mons més-que-humans i les polítiques de cura.</p> <p>https://barbarawong.info/The-holobiont-that-therefore-I-am-2022</p>	
<p>Cabello/Carceller</p>	<p>Utopía: ida y vuelta, 2002</p>	<p>La parella artística formada per Helena Cabello i Ana Carceller ha basat la seva obra en la cerca de la identitat, en el seu desdoblament i en els plantejaments de la teoria queer. D'altra banda, una gran part dels seus projectes han tractat la utopia, pel seu caràcter d'inabastable; al mateix temps, la repetició i el desdoblament continu articulen, formalment, gran part dels seus projectes. En aquesta peça, titulada Utopía: ida y vuelta, hi conflueixen els principals motius i conceptes dels seus plantejaments, i obren un seguit de possibilitats significatives que atrapen l'espectador en un bucle formal.</p>	
<p>La Ribot</p>	<p>Another pa amb tomàquet, 2001.</p>	<p>La Ribot prova de fer la recepta del pa amb tomàquet cinc vegades durant cinc dies: els enregistraments dels quatre primers dies configuren la «peça distingida» núm. 34, que va obrir</p>	

		<p>la sèrie / espectacle Still Distinguished, mentre que la saborosa cinquena versió es va servir als visitants de la galeria Soledad Lorenzo el 2002 a Madrid, en format de vídeo editat de 12 minuts de durada. El mètode és el del cos operador i en la música retrobem Belmonte, del compositor Carles Santos, amb notes agudes que recorden les d'un film de suspens. La peça s'erigeix en paròdia afectuosa i irreverent de l'escena de la dutxa de Psicosi, encara que amb un gir feminista. Gràcies a la càmera portàtil, Hitchcock és destronat i aquí és Janet Leigh qui s'encarrega de dirigir i tallar. https://www.lapanera.cat/es/bienal/artistes/la-ribo</p>	
<p>Àlex Francés</p>	<p><i>Duelo y Deleite; Aliento esforzado</i>, 2000.</p> 	<p>Àlex Francés assumeix el propi cos com una eina d'expressió en unes obres que no són un testimoni accidental del que ha passat entre l'atzar i la premeditació, sinó treballs concebuts com a vies d'autoconeixement a partir de la ritualització de la pròpia experiència. Entre finals dels noranta i principis del 2000, el discurs artístic —sense perdre la fisicitat carnal que sempre l'ha caracteritzat— experimenta una obertura als entorns naturals i els elements que els conformen: branques, fulles, terra, cendra o llavors, elements primigenis que es fonen amb l'artista, no pas d'una manera bucòlica, sinó al llarg d'un dilatat procés catàrtic que no està lliure d'esforç i patiment.</p> <p>https://www.lapanera.cat/es/bienal/artistes/alex-frances</p>	
<p>Eulàlia Valldosera</p>	<p>The Sleeper. Empty Shaows, 1994.</p> 	<p>A partir d'un estat de reflexió, d'improductivitat, de silenci, de passivitat activa, Valldosera va descobrir el propi cos: «Em vaig descobrir mirant-me el melic». Al descobriment del cos el va seguir la trobada amb l'entorn quotidià, un espai que l'artista comença a habitar d'una manera lenta i temerosa; un lloc que a poc a poc és apropiat mitjançant la projecció evanescent de la materialitat o la immaterialitat del cos, juntament amb altres objectes que formen part de la seva quotidianitat, com ara envasos d'higiene domèstica i personal.</p>	

		https://www.lapanera.cat/ca/biennal/artistes/eulalia-valldosera	

NOTA: Com el projecte expositiu "Ecologies queer" s'està elaborant actualment, hi podrien haver alguns canvis en la programació que afectessin el nostre projecte.

PROCEDIMENT

Lectures

Visionat, comentari i anàlisi de vídeos i exposicions

Treball en grup i individual

Realització de treballs artístics

Disseny d'una Unitat Didàctica d'aplicació escolar.

Una part important de la implementació del projecte serà la participació en el programa d'activitats programades per La Panera al voltant de l'Exposició "Ecologies queer". En concret l'alumnat de la FEPTS realitzarà el taller *EcoQueerPlanet*. *Ser animal és anti capital!*, que impartirà L'Erreria, <https://erreriahouseofbent.wordpress.com/ecoqueerplanet/>

L'Erreria . De la sèrie de tallers Eco*Trans*Formacions. Basats en la trobada i l'afectivitat, el vincle creat a través de la pràctica, de cosir retalls d'un mapamundi de peluix, de dibuixar junts éssers híbrids d'animals, plantes, tecnologia.

CUENTOS

BOZELLEC, Anne (Il.lustracions); Bruel, Christian (Text). **Julia, la niña que tenía sombra de Chico**, Madrid: Jinete Azul, 2011.

Luis Amavisca y Marta Sevilla (2020). **La perra, la cerda, la zorra y la loba**. Nubeocho
<https://www.youtube.com/watch?v=xMW5XV4min4>

Cristina Romero . El libro violeta, más allá del rosa y el azul.
https://www.google.cat/search?q=el+libro+violeta+mas+alla+del+rosa+y+el+azul&client=safari&sc_esv=565618840&channel=mac_bm&biw=1920&bih=914&sxsrf=AM9HkKkzUABjClqpwHgNbgHqGjse4pQIQa%3A1694776040310&ei=6DoEZZPFerS7kdUP6cOwqAg&oq=El+libro+violeta+el+nee&gs_l=Eqxnd3Mtd2l6LXNlcnAiF0VslGxpYnJvIHZpb2xldGEgZWwqbmVlKgIIATIFEAAAYogQyBRAAGKIEMgUQABiiBDIIIEAAyiQUYogRlxmpQAFjclXAAeACQAQCYAZcBoAGNAqoBAzAuMrqBACgBAPgBAvgBAclCBRAhGKABwgIIIECEYFhgeGB3iAwQYACBBiAYB&scient=gws-wiz-serp#fpstate=ive&vld=cid:1002464c,vid:w0_D74HII7c,st:0

José Carlos Andrés. Mi papá es un payaso. <https://www.youtube.com/watch?v=Z0aJOQIXUuw>

Altres

Rey & Rey I Ilustrado por Beargara
<https://www.behance.net/gallery/45243357/Rey-Rey-Cuento-Ilustrado>

"Totalmente Adrián" Tom Percival. <https://www.youtube.com/watch?v=j6mDieHiegC>

<https://vadecuentos.com/cuentos-igtbi/>

FILMS

Tomboy

Close

Un pequeño mundo

20.000 especies de abejas

BIBLIOGRAFIA

Pensament contemporani

Braidotti, Rosi (2009). *Transposiciones*. Barcelona: Gedisa (Transpositions, Cambridge, Polity Press, 2006).

Guattari, Félix (1990). *Las tres ecologías*. València: Pre-Textos (Les trois écologies, París, Galilée, 1989).

Haraway, Dona (2019). *Seguir con el problema. Generar parentesco en el Chthuluceno*. Consoni.

Feminismes i teoria queer

Ahmed, Sara (2019). *Fenomenología queer. Orientaciones, objetos, otros*. Bellaterra

Gil, Silvia L. (2011). *Nuevos Feminismos. Sentidos comunes en la dispersión. Una historia de trayectorias y rupturas en el Estado español*. Traficantes de Sueños

Hernández Piñero, A. (2012). ¿La marca del género? A propósito de la materialización de los cuerpos en Rosi Braidotti y Judith Butler. *Thémata. Revista de Filosofía* N° 46 (2012 - Segundo semestre) pp.: 395-400.

Missé, Miquel (2018). *A la conquista del cuerpo equivocado*. Egales

Pedagogies feministes i queer

Coll-Planas, Gerard y Vidal, Maria (2013). *Dibujando el género*. Egales

Britzman, Deborah P. (2016). ¿Hay una pedagogía queer? O, no leas tan recto. Año 7 N°9 pp 16-34 https://www.researchgate.net/publication/309354845_Hay_una_pedagogia_queer_O_no_leas_tan_recto_1

Pié Balaguer, Assumpció (2009). De la teoria queer i les altres maneres de pensar l'educació. *Temps d'Educació*, Núm. 37, p. 253-270, <https://raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/186895>.

Planella, J., & Pié, A. (2012). *Pedagoqueer: resistencias y subversiones educativas*. Educación XXI, 265-283.

Rifà Valls, Montserrat (2007). *Prácticas encarnadas e identidades en tránsito en el currículum de educación artística* Autora. *Revista digital Art*, Núm 8. Octubre 2007. <http://www.revista.art.br/site-numero-08/trabalhos/07.htm>

Sánchez Sáinz, Mercedes (2019). *Pedagogías Queer ¿Nos arriesgamos a hacer otra educación?* Madrid: Catarata.

Talbert-Shirley, Susan i Steinberg, R. (2005). *Pensando queer: sexualidad, cultura y educacion*. Graó.

Valero, Daniel (Tigrillo) (2022). El niño que no fui. Egales

Diversitat sexual i educació artística

Aliaga, Juan Vicente (2023). Un mundo perseguido. Del silencio a la eclosión de la diversidad sexual y de género en el arte del siglo XX. <https://www.akal.com/media/akal/files/toc-52590.pdf>

Huerta, Ricard (2021). Museari, Educar en Arte LGTB para superar la Homofobia y la Transfobia. Revista Internacional de Educación para la Justicia Social. 2021, 10(2), 43-58.
<https://doi.org/10.15366/riejs2021.10.2.003>

Huerta, Ricard y Alonso-Sanz, Amparo (Eds), 2015. Educación artística y diversidad sexual. Universitat de València,

Huerta, Ricard (2016). Transeducar. Arte, docencia y derechos LGTB. Barcelona / Madrid: Egales.

Rifà Valls, Montserrat (2007). Prácticas encarnadas e identidades en tránsito en el currículum de educación artística. Revista digital Art.

Suominen, Anniina & Pusa, Tiina (2018). School of Arts, Design and Architecture. Aalto University. ARTS Books. Helsinki, Finland.

Ecologies queer

Alonso, Christian (2022). Becoming Molecular as a Condition for Creating New Spaces of Freedom. Transversal Ethico-Aesthetics: Félix Guattari and the Heterogenesis of Being. *REGAC Journal of Global Studies and Contemporary Art*, 8 (1), 1-308.

Alonso, Christian (2019). *Recomposicions maquíniques*. UB

Baptiste, Brigitte (2023). "El futuro es chueco": Brigitte Baptiste y el ecologismo 'queer' frente al colapso anunciado. <https://elpais.com/america-futura/2023-03-26/el-futuro-es-chueco-brigitte-baptiste-y-el-ecologismo-queer-frente-al-colapso-anunciado.html>

Baptiste, Brigitte (2022). Blog La Bocina. Universidad EAN. <https://universidadean.edu.co/blog/ecologia-queer>

Belén Gallardo (2023). Ecología Queer. <https://endemico.org/ecologia-queer/>

Lord, C. Y Meyer, R. (2013): *Art & Queer culture*, London, Phaidon.

Mortimer-Sandilans, C. (2014). Introduction. A Genealogy of Queer Ecologies. En C. y. Mortimer-Sandilans, *Queer Ecologies: Sex, Nature, Politics, Desire*. (págs. 1-50). Bloomington: Indiana University Press.

Morton, T. (2010). Queer Ecology. *Modern Language Association of America*, 273-282.

Niebla, Rocío. 21 de diciembre de 2020. Por qué las perras, las cerdas y las zorras no son protagonistas de ningún cuento. El Diario.es https://www.eldiario.es/nidos/lenguaje-machista-literatura-infantil-cuentos-denostar-perra-loba-cerda-zorra_1_6503486.html

Roughgarden, J. (2005). Cultural rainbows en *Evolution's Rainbow: Diversity, Gender and Sexuality in Nature and People* (p. 395). Berkeley, CA: University of California Press.

Myra J. Hird. (2004). *Naturally queer*. <https://scienceandsexuality.files.wordpress.com/2015/10/hird-naturally-queer.pdf>

WEBS

LA PANERA

<https://www.lapanera.cat/ca/programacio/exposicions/imaginari-multiespecies-terres-de-lleida>

IVAM

<https://ivam.es/?s=queer>

MUSEARI

<https://www.museari.com>

LUXIDERS MAGAZINE. Emily Fromant. Ecología Queer I ¿Qué es el movimiento Eco-Queer?

<https://luxiders.com/es/ecologia-queer-que-es-el-movimiento-eco-queer/>

LA ERRERIA

<https://erreriahouseofbent.wordpress.com/ecoqueerplanet/>

AITOR SARAIBA

<http://www.aitorsaraiba.com>

<https://aitorsaraiba.bigcartel.com/product/taller-bordado-escapulario-madrid>

Pol Merchan. <https://www.neo2.com/pol-merchan-cuerpos-en-resistencia/>

Miquel Missé. <http://www.miguelmisse.com>

PROJECTES d'**espaiperformatiu** que tracten aquestes temàtiques

- cossos
- http://www.espaiperformatiu.udl.cat/?page_id=638126
- in-diferències
- http://www.espaiperformatiu.udl.cat/?page_id=56038
- Infancies altres
- http://www.espaiperformatiu.udl.cat/?page_id=491189
- Vida SOSTenible
- http://www.espaiperformatiu.udl.cat/?page_id=638053

VÍDEOS

Manu Arregui. Metropolis, 05/11/2018. Programa monogràfic dedicado al video creador y escultor
<https://www.rtve.es/play/videos/metropolis/metropolis-manu-arregui/4826540/>

Cabello/Carceller. <https://www.rtve.es/play/videos/metropolis/metropolis-cabello-carceller/3954078/>

Eulàlia Valldosera. <https://www.rtve.es/play/videos/metropolis/metropolis-eulalia-valldosera/521110/>

Álex Fancés. <https://www.youtube.com/watch?v=zgvRr1ZE528>

La Ribot. <https://www.rtve.es/play/videos/metropolis/metropolis-ribot/5609035/>

Lucas Platero. Pedagogías Queer. <https://www.youtube.com/watch?v=A99f4RY0WpU>

Remedios Zafra. Pedagogías Queer. <https://www.youtube.com/watch?v=vVXbC7qfZW4>

Yayo Herrero: Propuestas ecofeministas para transitar a un mundo justo y sostenible.
<https://www.youtube.com/watch?v=Eq-jyslgnls>

Universitat de Lleida
Facultat d'Educació,
Psicologia i Treball Social

